

Lægers tavshedspligt.

Nedskriveren af disse linier er ved undersøgelser angående lovgivningens stilling, i og udenfor Norge, til det norske straffelovudkasts § 144*), særlig med hensyn til lægers tavshedspligt, bragt til at sætte sig nærmere ind i den gældende europæiske lovgivning udenfor de nordiske lande.

Da de nævnte straffelovudkasts motiver på dette punkt (se side 156) har indskrænket sig til nogle ganske få linier, kan det muligvis have nogen interesse her at give en udsigt over de tyske, franske og en del andre landes bestemmelser angående lægers tavshedspligt eller måske rettere tavshedsret, hvorom norsk og dansk lovgivning så godt som tier og Sverige heller ikke har særdeles meget. Fremmost blandt de nordiske lande står unægtelig Finland i denne henseende, se finsk straffelovs kap. 38 § 3.

På grund af den mellemstilling, som særlig de italienske og ungarske straffelovbøger indtager, ligesom også fordi de hører til de nyeste og altså forudsætningsvis mest fuldkomne og tidsmæssige, stilles deres bestemmelser i denne oversigt i spidsen, idet blot forudskikkes den i C. Stoos's foreløbige udkast til straffelovbog for hele

*) Udkastets § 144 er sålydende: »Præster, sagførere, forsvarere i straffesager, læger, apothekere og jordemødre, såvelsom disses betjente eller hjælpere, der retsstridig åbenbarer hemmeligheder, som er dem eller deres foresatte betroede i stillings medfør, straffes med bøder eller med fængsel indtil 6 måneder.

Offentlig påtale finder alene sted efter fornærmedes begæring, eller hvor det kræves af almene hensyn.

Schweitz optagne bestemmelse, der i sin næsten skrigende knappe fatning, som det ses, nokså nær slutter sig til de velske Kantoners nedenfor omhandlede nugældende lovhud: »Wer ein Berufsgeheimnis verletzt, wird mit Geldstrafe bis zu 10000 Franken oder mit Gefängnis bestraft. Die beiden Strafen können verbunden werden«.

Den italienske straffelovbog af 1889 har i sin art. 163 følgende bestemmelse, der nærmer sig adskillig den ovennævnte finske: Hvo, som uden fyldestgørende grund (*senza giusta causa*) åbenbarer en hemmelighed, hvorom han er bleven vidende formedelst sin stilling (*stato od ufficio*) eller det yrke (*professione od arte*), og hvis bekendtgørelse kan forvolde skade, straffes med fængsel indtil 1 måned eller med bøder fra 50 til 1000 lire. Bøderne kan, om skade er forvoldt, ikke være under 300 lire.

Det kommer efter dette ikke alene an på, om åbenbarelse har fundet sted; men den må også have kunnet forvolde eller virkelig have forvoldt velfærdstab for vedkommende. Nogen betroelse tales der ikke om.

Fyldestgørende grund foreligger ikke blot, hvor loven gør angivelse af visse grove forbrydelser til pligt (se således art. 102 i den italienske straffeprocesslov), hvor vedkommende er indstævnt som vidne og finder at burde forklare, hvad han ved, eller hvor der iøvrigt efter de foreliggende omstændigheder er føje til ikke at bevare tavshed. Derimod vil ikke indiskrete meddelelser i videnskabeligt øjemed i Italien mere end andetsteds ske ustraffet.

Af lignende indhold er den ungarske straffelovsbogs § 328, kun at den vil have straf anvendt, når åbenbarelsen kan skade en families eller en persons gode navn og rygte, medens den italienske lovtekst taler om at kunne »*cagionare nocumento*« i sin almindelighed. Straffen er noget strengere i Ungarn, 3 måneders fængsel og 1000 gylden i bøder.

Det russiske straffelovudkast § 83 (dr. X. Greteners oversættelse af 1885) slutter sig meget nær til den ungar-

rejse
art 288

ske straffelovs affattelse. Ikke-påberåbelse af ret til fritagelse for at vidne går ind under det russiske udkasts bestemmelser som også under de nysnævnte straffebud for Italien og Ungarn.

I denne forbindelse bør også nævnes den med de nysomhandlede bestemmelser beslægtede art. 120 i Luzerns politistraflov af 1861, der er sålydende: Offenlige tjenestemænd, læger og fødselshjælpersker, som med tilsidesættelse af deres embeds- eller kaldspligter åbenbarer andre sådanne kendsgerninger, som de ifølge deres særegne yrkesforhold er bleven bekendte med, straffes med bøder fra 20 til 200 francs*.

Som hovedhjørnestene for den sammenlignende retsforskning på dette som på så mange andre områder fremtræder imidlertid de tyske og franske hidrørende bestemmelser; bl. andre efterdannelser efter tysk mønster kan nævnes den oven citerede § 144 i det norske straffelovudkast.

Den franske straffelovbogs § 378 har også, som det nedenfor vil ses, en hel række af efterligninger.

En nærmere indgåen på den i videnskaben og af retsbrugen almindelig hævdede forståelse og anvendelse af de tyske og franske bestemmelser om lægers tavshedspligt antages at være af så stor betydning, at en oversigt derover bør anses for at være på sin plads her.

Det tyske riges straffelovbog af 1870 (1871) truer i § 300 bl. a. læger, jordemødre og apothekere eller sådanne personers medhjælpere med bøder indtil 1000 rmk. eller fængsel indtil 3 måneder for ubeføjet at åbenbare privathemmeligheder, der i stillings eller yrkes medfør er vedkommende betroet.

Hemmelighed er efter den almindelig hævdede fortolkning alene sådanne kendsgerninger, at den, hvem de angår, efter deres beskaffenhed må forudsættes ikke at ville have dem åbenbarede, eller udtrykkelig har udtalt at dette er hans ønske.

Som »betroet« anses ikke blot, hvad der ligefrem

bliver meddelt en læge osv. af en syg eller dennes omgivelser, men også hvad lægen under sin undersøgelse af vedkommende kommer efter. Som regel vil der ikke her blive tale om andre kendsgerninger for en læges vedkommende end sådanne, som vedrører eller står i forbindelse med den syges tilstand; men udelukket er dette aldeles ikke. På den anden side kan iøvrigt ikke enhver meddelelse til en læge i hans kalds medfør betragtes som en betroelse. Det må komme an på, hvad det gælder, og under hvilke omstændigheder meddelelsen er sket eller iagttagelsen er gjort, om meddelelse til andre derom kan anses for tillidsbrud. Hvorvidt en meddelelse til en enkelt person, på hvis tavshed man trygt kan stole, falder ind under lovens straf, er omstridt blandt lovforktolkerne. Meddelelsen må imidlertid ubetinget ske forsættlig, men behøver ikke at have til hensigt at skade eller fornærme.

»Ubeføjet« er enhver åbenbarelse, som ikke foregår med vedkommendes samtykke eller i henhold til en af loven følgende adgang eller pligt til at give meddelelse om den betroede kendsgerning. At det sker til kolleger eller studerende i videnskabeligt øjemed er ikke tilstedeligt, uden at derved undgås alle betegnelser og andre oplysninger, som gør vedkommendes person kendelig.

Tilstedelig, men ikke derfor pligtmæssig er lægens åbenbarelse af, hvad der i stillings medfør er ham betroet, når han er indstævnt som vidne.

Den tyske straffeprocessordn. § 52 bestemmer udtrykkelig, at lægen ingen ret har til at undslå sig for at vidne, hvis den, som har betroet ham hemmeligheden, giver sit samtykke. På den anden side opstiller den tyske Civilprocessordning § 348 i tilknytning til §ens bestemmelse om, at de, hvem hemmeligholdelse af i stillings eller yrkes medfør betroede kendsgerninger påhviler, er fritagne for at vidne, udtrykkeligt forbud mod til sådanne personer at stille spørgsmål, hvis besvarelse åbenbart vilde afdække yrkeshemmeligheder, selv om vedkommende måtte være villig til at aflægge vidnesbyrd.

Endog i straffesager vil lægen have til pligt at prøve med sin samvittighed, om han bør vidne, når det af ham forlanges.

Den bekendte strafferetslærer v. Liszt udtaler, dog under modsigelse fra andre hold, at en meddelelse til en familiefader om sønnens veneriske sygdom eller om hans tjenestepiges svangerskab fremstiller sig som »beføjet« og straffri, uagtet den ligger udenfor de af loven opstukne grænser for det tilladelige.

Påbud om åbenbarelse har den tyske straffelovbogs § 139, der under straf af fængsel pålægger at gøre betimelig anmeldelse om visse grovere forbrydelser. Efterlevelse af forskrifter angående anmeldelse til de offentlige myndigheder om smitsomme sygdomme og desl. kan naturligvis ikke pådrage straf for ubeføjet åbenbarelse af privathemmelighed.

Det østerrigske straffelovudkast, der efter gentagne gange siden 1874 af regeringen at have været forelagt »rigsrådet« endnu ikke er vedtaget, har omtrent ordret fulgt den tyske straffelovbogs § 300. Den gældende østerrigske straffelovbog sætter i § 489 tab af ret til at praktisere — første gang indtil 3 måneder, anden gang indtil 1 år og 3die gang for bestandig — for læger eller jordemødre, som til andre end offentlige myndigheder, og hvor de afæskes erklæring, åbenbarer de til deres behandling betroede personers hemmeligheder. Foruden den heri middelbart udtrykte pligt til som vidner eller på anden måde at give oplysninger under pågående strafferetsforfølgning må også bemærkes den i samme straffelovbogs § 359 pålagte pligt til at anmelde sygdomstilfælde, legemsbeskadigelser, fødsler eller dødsfald, der giver grund til mistanke om, at en forbrydelse er begået, i hvilken henseende den østerrigske lov er strengere i sine fordringer end den tyske lov. Ved siden af den strenge straf, som ligger i beværelse af retten til at praktisere, får det mindre betydning, at der er særskilt straf for i trykt skrift eller iøvrigt offentlig uden tvingende foranledning at bringe frem for almenheden ærerørige meddelelser om nogens privat- eller

familieliv. Når det østerrigske udkasts straffebud for uretliget krænkelse af privathemmelighed ikke optager den gældende straffelovs trusel om frakendelse af ret til at udøve lægepraksis, er herved at bemærke, at udkastet (se § 36 i regeringsforelægget af 1891) ligesom den norske straffelovskommissions udkast §§ 29 & 30 opstiller tab af ret til at drive lægevirksomhed som tillægsstraf for tilfælde. Schweitzerkantonen Tessins straffelov stemmer nok så nær sammen med den østerrigske lovs § 489, dog således, at den gør undtagelse, når der foreligger en »berettiget bevæggrund« til åbenbarelse.

Stiller man side om side den tyske straffelovbog art. 300, det østerrigske udkast (regeringsforelægget af 1891) § 327 og det norske udkast § 144, vil man se, at man uden betænkning paa de to sidste kan overføre den hævdede fortolkning af den tyske bestemmelse.

*Den tyske straffelov-
bogs art. 300:*

Rechtsanwälte, Advokaten, Notare, Vertheidiger in Strafsachen, Aerzte, Wundärzte, Hebammen, Apotheker, sowie die Gehülften dieser Personen werden, wenn sie unbefugt Privatgeheimnisse offenbaren, die ihnen kraft ihres Amtes, Standes oder Gewerbes anvertraut sind, mit Geldstrafe bis zu ein Tausend fünf Hundert Mark oder mit Gefängnis bis zu drei Monaten bestraft.

Die Verfolgung tritt nur auf Antrag ein.

*Det østerrigske straffelovudkast (af 1891)
§ 327:*

Advocaten, Notare, Vertheidiger in Strafsachen, Aerzte, Hebammen, Apotheker, sowie Gehülften dieser Personen werden, wenn sie unbefugt Privatgeheimnisse offenbaren, die ihnen kraft ihres Amtes, Standes oder Gewerbes anvertraut sind, mit Gefängnis bis zu drei Monaten oder an Geld bis zu 500 Fl. bestraft.

Die Bestrafung erfolgt nur auf Grund einer Privatanklage.

*Den norske straffelov-
kommissions udkast
(af 1896) § 144:*

Præster, sagførere, forsvarere i straffesager, læger, apothekere og jordemødre, såvel som disses betjente eller hjælpere, der retsstridig åbenbarer hemmeligheder, somer dem eller deres foresatte betroede i stillingsmedfør, straffes med fængsel indtil 6 måneder.

Offenlig påtale finder alene sted efter fornærmedes begæring, eller hvor det kræves af almene hensyn.

Endnu strengere end de tyske bestemmelser, efter ordlyden og dens gennemførelse i praksis, er den franske straffelovbogs art. 378, der for læger, apotekere, jordemødre og alle andre, som åbenbarer hemmeligheder, der i stillingsmedfør er dem betroede, udenfor de tilfælde, hvor loven gør vedkommende til pligt at optræde som angiver, fastsætter fængselsstraf fra 1 til 6 måneder og bøder fra 100 til 500 frs.

Hvorvidt en virkelig betroelse har fundet sted eller om det er nok, at man har opdaget hemmeligheden ved en i andet øjemed foretaget lægeundersøgelse, er et omtvistet punkt.

Som åbenbarelse i lovens forstand anses enhver meddelelse, selv af lægen til hans hustru eller af jordemoderen til hendes mand. Nogen retsstridig hensigt behøver ikke at foreligge for at åbenbarelse skal rammes af straffebudet, lige så lidt, som der overhovedet erkendes at være nogen som helst gyldig beføjelse til at bryde tavshedspligten på andet sted end for vidneskranken. Herved ses dog bort fra, at læger (og jordemødre) efter art. 14 i lov af 30te november 1892*) har pligt til at anmelde de af dem iagttagne tilfælde af epidemisk sygdom, og ligeledes fra, at læger efter art. 56 i civillovbogen har ansvar for, at den påbudte anmeldelse af fødsler sker inden 3 dage; m. h. t. sidstnævnte lovbud er dog at mærke, at anmeldelsen ikke behøver at angive moderens navn, eller hvor fødslen har fundet sted, når det gælder en ugift kvindes person eller fraskilt (separeret) hustru.

Med vedkommendes samtykke kan tavsheden brydes. Men berører den pågældende hemmelighed to personer på en gang, mand og hustru, fader og søn osv., er det ikke

*) Den nævnte lov om udøvelse af lægevirksomhed er bemærkingsværdig bl. a. også derved, at der i Frankrig, hvor forsamlingsfriheden er langt mere indskrænket end hos os, først ved denne lovs art. 13 er givet adgang til at stifte lægeforeninger.

nok, at den, der har betroet vedkommende læge hemmeligheden, samtykker. Den anden må også give sit minde til åbenbarelsen.

Den angivelsespligt, som art. 378 i straffelovbogen nævner, sigter til art. 103—107. hvorved det gjordes til pligt under strænge straffe at anmelde sammensværgelser mod statens sikkerhed osv. Disse artikler er imidlertid nu ophævede ved en lov af 28de april 1832.

Indkaldes læger (jordemødre osv.) som vidne, enten det gælder straffesager eller civil retstrætte, kan han for retten nægte at svare under påberåbelse af, at han ellers vilde krænke en betroet hemmelighed, hvor vigtige interesser det end drejer sig om, og hvor forsvindende end hemmelighedens betydning er. Men er lægen villig til at vidne, kan han ikke straffes for de betroede hemmeligheders åbenbarelse.

Erfaring synes i Frankrig dog snarere at vise, at lægerne er altfor tavse med, hvad der i stillings medfør er dem betroet, end omvendt, og de gør i reglen brug af sin ret til at tie, selv hvor der efter den almindelige mening kan synes at være den stærkeste opfordring til at bryde tavsheden.

Den belgiske straffelovbog af 1867, der afløste den tidligere i Belgien gældende franske straffelovbog, har i sin art. 458 optaget dennes art. 378 dog med et par forandringer. Således gøres der en udtrykkelig undtagelse fra hemmeligholdelsespligten, når vedkommende er indstævnt som vidne eller i det hele taget, når loven pålægger dem at åbenbare de betroede hemmeligheder. Ubetinget pligt til at bryde sin tavshed som vidne har lægen dog ikke. Hvor det gælder almenfarlige forbrydelsers angivelse, er straffebudet heller ikke anvendeligt. At der har foreligget hensigt at ville skade, kræves ikke. Derimod må forsætlighed godtgøres.

Den luksemburgske straffelovbog af 1879 har igen

uforandret optaget den belgiske bestemmelse i dette punkt.

Flere af de schweitziske kantoners straffelove følger fransk mønster. Således falder Genf og Neuchâtel's bestemmelser ordret sammen med den franske code pénal art. 378, og Freiburgs omtrent ligeså. Berns straffelov afviger alene derved, at den har udvidet adgangen til at åbenbare betroede hemmeligheder til ikke blot at gælde, hvor loven, men også »deres pligt« pålægger lægerne at gøre anmeldelse, noget, som synes at levne lidt mere rum for en videre mulighed, end den franske lov efter sin lydelse i al fald hjemler, — til straffrit at kunne følge samvittighedens stemme under visse forhold.

På den anden side har Wallis benyttet den franske tekst med udeladelse af enhver undtagelsesbestemmelse, noget, som dog i anvendelsen så vidt vides, ikke er tillagt den betydning, at ingen undtagelse gælder.

Den hollandske straffelovbog af 1881, der i art. 272 sætter fængsel indtil 6 måneder og bøder indtil 600 gylden for den, som forsætlig åbenbarer en hemmelighed, som han på grund af sit embede eller sit yrke skulde have bevaret, synes også at nærme sig stærkt den franske straffelov, men er efter sin ordlyd endnu mere bestemt. Der bliver selvfølgelig heller ikke i Holland spørgsmål om at straffe læger, der udenfor tilfælde, hvor afhørelse er udelukket, som vidner undlader at gøre gældende sin ret til at tie.

Den engelske lovgivning erkender ingen medicinske hemmeligheder eller noget retskrav på sådannes bevarelse. Den eneste måde, hvorpå man kan gøre gældende nogen påstand på betroede hemmeligheders ikke-åbenbarelse, er gennem lovgivningens bestemmelser om straf for ærekrænkelser. Men da det til sådannes begåelse fornødne forsæt i de fleste tilfælde vil have manglet, kommer man ikke langt dermed.

And. Færden.